

Təsdiq edirəm
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
dos. Zaur Məmmədov
"14" 02 2025-ci il

Fənn əllabusu:

İxtisas : 050704 "Baytarlıq təbabəti"

Fakültə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: "Klinik diaqnostika". Təhsil Nazirliyinin 04 oktyabr 2011-ci il tarixli 1607 sayılı əmri ilə qrif verilmişdir.

Kodu: İPF-B18

Tədris ili: IV (2024-2025)

Semestr: VIII(yaz)

Tədris yükü: Cəmi:150 saat. Auditoriyadan kənar 90 saat. Auditoriya saati 45 saat.
(Müh.30 saat, lab.15 saat)

Tədris forması : Əyani

Tədris dili : Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

Auditoriya N:221

Saat : 1 gün 4-5-ci saat müh. (alt,üst həftə), 4 gün 5-ci saat lab.(alt, üst həftə);

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı,soyadı,elmi dərəcəsi və elmi adı : b/m.Hüseynov Tahir Talib oğlu.

Məsləhət günləri və saati:l-ci gün 14:00

Kafedranın ünvanı : Lənkəran ş., Fiziki küç., 170-a

E-mail ünvanı : huseynovtahir1967@gmail.com

III.Təvsiyə olunan dərslik, dərs və vəsaitli metodik vəsaitlər:

1. Hacıyev H.M. "Klinik diaqnostika". Maarif nəşriyyatı. Bakı,1985.
2. Nəsimov F.K. "Heyvanların daxili xəstəliklərin klinik diaqnostikası". Bakı,2010.
3. Kurdsko A.P., Volkov A.A. "Kliničeskaya diaqnostika vnuçennix bolezney jivotnix". 2019. və başqaları.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur

VI.Fənnin təsviri və məqsədi: Klinik diaqnostika – Klinik diaqnostika baytarlığın mühüm bölməsi olub, xəstənin vəziyyətini, onun müayinə olunması üçün müayinə metodlarının ardıcılıqla tətbiqini və diaqnoz qoymağı öyrədir. Diaqnostika, anatomiya, fiziologiya, biokimya, ekologiya və digər bioloji və ictimai-siyasi fənlərin məlumatlarına əsaslanır.

Klinik diaqnostika – Klinik laborator və instrumental müayinə metodlarını heyvanlara tətbiq etməyi, onlardasimptom, sindrom və müayinələri mənimsəyərək xəstəyə diaqnoz qoymağı mənimsəməkdə böyük əhəmiyyətə malikdir. Kütləvi xəstəliklərin diaqnostikasında tələbələri heyvanların populyasiyasında ekoloji şəraitin qiymətləndirilməsi üçün müayinə metodlarını öyrədir. Baytar həkimi klinik diaqnostikasıdan: xəstənin müayinə metodlarının planını, gizli proseslərin müəyyən olunma yollarını, orqanların fizioloji xüsusiyyətlərini, xəstəlik prosesinin aydınlaşdırma metodologiyasını patoloji materialın götürülməsini, konservləşdirib laboratoriyaya göndərilməsini, qan alma texnikasını onu müayinə etməyə, heyvanla işləyərkən texniki

təhlükəsizliyi, xəstədən aldığımız məlumatları toplayıb, simptom və sindromları qiymətləndirərək, diaqnoz qoymağı bacarmalıdır.

VII.Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış dərslərinin ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:Tələbələrə biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal-tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür,cavabı dəqiq və hərtərəflidir,

-9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür,cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir.

-7 bal-tələbə keçilmiş materialı başa düşür,lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.

-6 bal-tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var,mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal-tələbənin cavabı qismən doğrudur,lakin mövzunu izah edərəkən bəzi səhvlərə yol verir.

-3 bal-tələbənin mövzudan xəbəri var,lakin fikrini əsaslandırə bilmir.

-1-2 bal-tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal-suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır.Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur. **Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında).**

91-100 bal-əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı(B)

71-80 bal-yaxşı(C)

61-70 bal-kafi(D)

51-60 bal-qənaətbəxş(E)

51-baldan aşağı qeyri-kafi(F)

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə-30 saat, laboratoriya -15 saat. Cəmi 45- saat

Nö	Mühazirə mövzuların məzmunu	Müh.	Tarix
1	2	3	5
1.	Mövzu 1: Klinik diaqnostika fənninə giriş və onun tarixi. Plan: Klinik diaqnostika haqında anlayış, onun məqsədi, vəzifələri, başqa fənlərlə əlaqəsi. Klinik diaqnostikanın inkişafında vətən və xarici ölkə alimlərinin rolu. Respublika heyvandarlığının inkişaf etdirilməsi haqqında qərarlar, baytarlıq xidməti və baytar mütəxəssislərinin vəzifələri. Mənbə: 1,2,3	2	

2.	Mövzu 2 : Kənd təsərrüfatı heyvanlarının dispanserləşdirilməsi. Plan: 1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının diaqnozu. 2. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının proqnozu. 3. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının xəstəlik tarixi. Mənbə: 1,2,3	2	
3.	Mövzu 3:Kənd təsərrüfatı heyvanlarının müayinə üsulları. Plan : 1. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının ümumi müayinə üsulları. 2. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının əlavə müayinə üsulları. Mənbə: 2,4,6	2	
4.	Mövzu 4:Heyvanın ümumi müayinəsi. Plan : 1. Dərinin müayinəsi, limfa düyünlərinin müayinəsi. 2. Selikli qışaların müayinəsi, bədən temperaturunun ölçülməsi-termometriya. 3. Qızdırma. Hipotermiya. Mənbə: 2,4,6	2	
5.	Mövzu 5 :Xüsusi diaqnostika. Ümumi məlumat ürək-damar sisteminin müayinəsi. Plan : 1. Ürəyin müayinə metodları və onların ürək-damar sistemi xəstəliklərinin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti. 2. Ürəyin topoqrafiyası, ürək sahəsinin inspeksiyası və palpasiyası. Ürək vurğusu və onun dəyişiklikləri. 3. Ürəyin perkusiyası, onun auskultasiyası. Ürək tonları və onların dəyişiklikləri. 4. Küylər və onların təsnifatı. Elektrokardioqrafiya və onların əhəmiyyəti. Mənbə: 3,4,7	2	
6.	Mövzu 6:Damarların müayinəsi. (ümumi məlumat). Plan : 1. Ətraf venaların müayinəsi və müxtəlif vena nəbzləri. 2. Ürəyin aritmiyasının təsnifatı və onların diaqnostikası. 3. Ürək-damar sisteminin funksional müayinə metodları. 4. Ürək-damar sisteminin çatışmamazlıqlarının sindromları. Mənbə:	2	
7.	Mövzu 7:Tənəffüs sistemi. Ümumi məlumat. Plan : 1. Tənəffüs üzvlərinin müayinəsi və onun tənəffüs sistemi xəstəliklərinin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti. 2. Yuxarı tənəffüs yollarının müayinəsi – öskürək və onun xassələri. Mənbə: 1,2,3	2	
8.	Mövzu 8:Ağciyər və plevranın müayinəsi. Plan : 1. Ağciyər və plevranın xəstəlikləri zamanı perkusiya səsi və onun ağciyər və plevra xəstəliklərində dəyişməsi. 2. Ağciyərin arxa sərhəddinin təyini, ağciyərin auskultasiyası. 3. Pnevmoqrafiya, Torakosentez,Tənəffüssisteminin funksional metodları. Mənbə:3,4,5	2	

9.	Mövzu 9: Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri. Plan : 1. Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri. 2. Patoloji tənəffüs səsləri. 3. Döş qəfəsinin sınaq müayinəsinin olunması. Mənbə: 1,2,3	2	
10	Mövzu 10: Həzmorqanlarının müayinəsi. Plan: 1. Həzm orqanlarının müayinəsi.(Ümumi məlumat). Yem və su qəbulunun müayinəsi. 2. Həzm aparatının yuxarı hissəsinin müayinəsi, ağzın müayinəsi, tüpürçək vəzilərinin və udlağın müayinəsi. 3. Quşlarda həzm sisteminin müayinəsi. Mənbə: 3,4,5	2	
11.	Mövzu 11: Mədə və bağırsaqların müayinəsi.: Plan: 1. Gövşəyən heyvanlarda mədə önlüklərinin və şirdanın müayinəsi. 2. Defekasiya və onun pozğunluqları, kalın müayinəsi. 3. Atlarda mədənin müayinəsi Mənbə:4,5,6	2	
12.	Mövzu 12: Bağırsaqların müayinəsi. Plan: 1. Bağırsaqların müayinəsi. Rektal müayinə. 2. Atlarda sancılar. Mənbə:	2	
13.	Mövzu 13: Qaraciyərin müayinəsi. Plan: 1. Qaraciyərin müayinəsi. Qaraciyər xəstəliklərin sindromları. 2. Qaraciyərin müayinə metodları. 3. Dalağın müayinəsi. Mənbə:4,5,7	2	
14	Mövzu 14: Sidik sisteminin müayinəsi. Plan: 1. Ümumi məlumat. Böyrəklərin funksional müayinə metodları. 2. Sidikayırma, sidik buraxma aktı və onların pozğunluqları. 3. Böyrəklərin sidik axarlarının və uretranın müayinəsi. 4. Sidiyin müayinəsi və onların xəstəliklərin müəyyən olunmasında klinik əhəmiyyəti. 5. Cinsiyyət orqanlarının müayinəsi Mənbə:5,6,7	2	
15	Mövzu 21: Sinir sisteminin müayinəsi. Plan: 1. Sinir sisteminin müayinəsi. Ümumi məlumat. Heyvanların davranışının pozulması. 2. Qeyri-iradi hərəkətlər və məcburi vəziyyətlər. 3. Kəllənin və onurğa sütununun müayinəsi. 4. Hiss orqanlarının müayinəsi. Mənbə:2,3,4	2	
Cəmi:		30 s.	

No	Keçirilən laboratoriya işlərinin mövzuları	Lab.	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu 1: Kənd təsərrüfatı heyvanlarının dispanserləşdirilməsi. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	2	
2	Mövzu 2: Kənd təsərrüfatı heyvanlarının müayinə üsulları. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	2	
3	Mövzu 3: Xüsusi diaqnostika. Ümumi məlumat ürək-damar sisteminin müayinəsi. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	2	
4	Mövzu 4: Damarların müayinəsi. (ümumi məlumat). Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	2	
5	Mövzu 5: Ağciyər və plevranın müayinəsi. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	2	
6	Mövzu 6: Həzmorqanlarının müayinəsi. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	2	
7	Mövzu 7: Mədə və bağırsaqların müayinəsi.: Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	2	
8	Mövzu 8: Qaraciyərin müayinəsi. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2,3, 4]	1	
	Cəmi:	15 s.	

XI. Fənn üzrə tələblər: Bu fəndə xəstəlik prosesinin araşdırılması, qeydə alınması, simptom və sindromlar, diaqnoz, onun növləri; ümumi müayinə üsulları, baxış, palpasiya, perkussiya, auskultasiya, termometriya, xüsusi müayinə üsulları, kliniki müayinə sxemi, kliniki sənədləşdirmə, ürək-damar, tənəffüs, həzm, sidik-cinsiyyət və sinir sisteminin müayinəsi, maddələr mübadiləsi pozuntularının diaqnostikası, dispanserizasiya məsələləri öyrənilir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1. Heyvanları muayinə edən zaman onlarla rəftar və işləmə qaydalarını, heyvanlarla rəftar etməyi öyrənməli, heyvanları yayındırma və təsbit etmə (fiksasiya) usullarına yiyələnməli, heyvanların ümumi (inspeksiya, palpasiya perkussiya, auskultasiya və termometriya və xüsusi muayinə usullarını mənimsəməli.

FTN 2. Heyvanın qeydə alınması, anamnez məlumatlarının (həyat və xəstəlik anamnezi) toplanması. Xəstənin mualicə sxemi əsasında muayinəsinin aparılmasını bacarmalı.

FTN 3. Ürək-damar və həzm sistemlərinin muayinəsinin aparılmasını bacarmalı, orqanların topoqrafiyası, muayinə üsulları, muayinədən alınan nəticələrin təhlilini öyrənməli.

FTN 4. Tənəffüs və sidikifrazat orqanlarının muayinə üsullarının aparılmasını mənimsəməli, orqanların yerləşməsinə (topoqrafiyasını) bilməli, muayinədən alınan nəticələri təhlil edə bilməsi.

FTN 5. Qan sisteminin muayinəsini bacarmalı, qan alma və müəyyən diaqnozu aydınlaşdırmaq məqsədilə müxtəlif analizlərin aparılmasını bacarmalı, alınan nəticələr

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. I. Kollektiv sualları:

1. Klinik diaqnostika haqqında anlayış, onun məqsədi, vəzifələri, başqa fənlərlə əlaqəsi.
2. Klinik diaqnostikanın inkişafında vətən və xarici ölkə alimlərinin rolu.

3. Respublika heyvandarlığının inkişaf etdirilməsi haqqında qərarlar, baytarlıq xidməti və baytar mütəxəssislərinin vəzifələri.
4. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının diaqnozu.
5. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının proqnozu.
6. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının xəstəlik tarixi.
7. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının ümumi müayinə üsulları.
8. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının əlavə müayinə üsulları.
9. Dərinin müayinəsi, limfa düyünlərinin müayinəsi.
10. Selikli qışaların müayinəsi, bədən temperaturunun ölçülməsi-termometriya.

II. Kollektiv sualları:

1. Ətraf venaların müayinəsi və müxtəlif vena nəbzləri.
2. Ürəyin aritmiyasının təsnifatı və onların diaqnostikası.
3. Ürək-damar sisteminin funksional müayinə metodları.
4. Ürək-damar sisteminin çatışmamazlıqlarının sindromları.
5. Tənəffüs üzvlərinin müayinəsi və onun tənəffüs sistemi xəstəliklərin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti.
6. Yuxarı tənəffüs yollarının müayinəsi – öskürək və onun xassələri.
7. Ağciyər və plevranın xəstəlikləri zamanı perkusiya səsi və onun ağciyərvə plevra xəstəliklərində dəyişməsi.
8. Ağciyərin arxa sərhəddinin təyini, ağciyərin auskultasiyası.
9. Pnevmoqrafiya, Torakosentez, Tənəffüs sisteminin funksional metodları.
10. Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri.

XV. İmtahan sualları:

1. Klinik diaqnostika haqqında anlayış, onun məqsədi, vəzifələri, başqa fənlərlə əlaqəsi.
2. Klinik diaqnostikanın inkişafında vətən və xarici ölkə alimlərinin rolu.
3. Respublika heyvandarlığının inkişaf etdirilməsi haqqında qərarlar, baytarlıq xidməti və baytar mütəxəssislərinin vəzifələri.
4. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının diaqnozu.
5. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının proqnozu.
6. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının xəstəlik tarixi.
7. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının ümumi müayinə üsulları.
8. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının əlavə müayinə üsulları.
9. Dərinin müayinəsi, limfa düyünlərinin müayinəsi.
10. Selikli qışaların müayinəsi, bədən temperaturunun ölçülməsi-termometriya.
11. Qızdırma. Hipotermiya.
12. Ürəyin müayinə metodları və onların ürək-damar sistemi xəstəliklərinin müəyyən olunmasında əhəmiyyəti.
13. Ürəyin topoqrafiyası, ürək sahəsinin inspeksiyası və palpasiyası. Ürək vurğusu və onun dəyişiklikləri.
14. Ürəyin perkusiyası, onun auskultasiyası. Ürək tonları və onların dəyişiklikləri.
15. Küylər və onların təsnifatı. Elektrokardioqrafiya və onların əhəmiyyəti.
16. Ətraf venaların müayinəsi və müxtəlif vena nəbzləri.
17. Ürəyin aritmiyasının təsnifatı və onların diaqnostikası.
18. Ürək-damar sisteminin funksional müayinə metodları.

19. Ürək-damar sisteminin çatışmazlıqlarının sindromları.
20. Tənəffüs üzvlərinin müayinəsi və onun tənəffüs sistemi xəstəliklərin müayinə olunmasında əhəmiyyəti.
21. Yuxarı tənəffüs yollarının müayinəsi – öskürək və onun xassələri.
22. Ağciyər və plevranın xəstəlikləri zamanı perkusiya səsi və onun ağciyər və plevra xəstəliklərində dəyişməsi.
23. Ağciyərin arxa sərhəddinin təyini, ağciyərin auskultasiyası.
24. Pnevmoqrafiya, Torakosentez, Tənəffüs sisteminin funksional metodları.
25. Həqiqi və ya fizioloji tənəffüs səsləri.
26. Patoloji tənəffüs səsləri.
27. Döş qəfəsinin sınaq müayinəsinin olunması.
28. Həzm orqanlarının müayinəsi. (Ümumi məlumat). Yem və su qəbulunun müayinəsi.
29. Həzm aparatının yuxarı hissəsinin müayinəsi, ağızın müayinəsi, tüpürcək vəzilərinin və udlağın müayinəsi.
30. Quşlarda həzm sisteminin müayinəsi.
31. Gövşəyən heyvanlarda mədə önlüklərinin və şirdanın müayinəsi.
32. Defekasiya və onun pozğunluqları, kalın müayinəsi.
33. Atlarda mədənin müayinəsi
34. Bağırsaqların müayinəsi. Rektal müayinə.
35. Atlarda sancılar.
36. Qaraciyərin müayinəsi. Qaraciyər xəstəliklərin sindromları.
37. Qaraciyərin müayinə metodları.
38. Dalağın müayinəsi.
39. Ümumi məlumat. Böyrəklərin funksional müayinə metodları.
40. Sidikayıma, sidik buraxma aktı və onların pozğunluqları.
41. Böyrəklərin sidik axarlarının və uretranın müayinəsi.
42. Cinsiyyət orqanlarının müayinəsi
43. Qeyri-iradi hərəkətlər və məcburi vəziyyətlər.
44. Kəllənin və onurğa sütununun müayinəsi.
45. Hiss orqanlarının müayinəsi.

Sillabus – : **050704** "Baytarlıq təbabəti" ixtisası (proqramları) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri" kafedrasında müzakirə edilərək (14 fevral 2025-ci il 12 sayılı protokol) təsdiq olunmuşdur.

Fənn müəllimi: b/m.T.T.Hüseynov
Kafedra müdiri: dos.R.M.Bilalov